

Motion till riksdagen
2011/12:C391

av **Barbro Westerholm (FP)**

Vissa lagstiftningsfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om föräldraskapspresumtion.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten för barn som tillkommit genom insemination att få vetskap om sitt biologiska ursprung.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ensamståendeinsemination.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring i lagstiftningen om könsbyte.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkandena 2–4 hänvisade till SoU.

Motivering

Inom hälso- och sjukvården hanteras medicinsk-etiska och juridiska frågor av olika slag. I motionen tas lagstiftningsfrågor som gäller föräldraskapspresumtion upp, barns rättigheter att få kännedom om sitt biologiska ursprung, ensamståendeinsemination samt könsbyte.

Föräldraskap vid assisterad befruktning

Regeringen beslutade den 3 november 2005 att tillkalla en särskild utredare för att överväga om föräldraskapet för en kvinna som är partner eller sambo med barnets mor bör utvidgas till att gälla även vid assisterad befruktning utanför tillämpningen av lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen (numera 6 och 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.), dvs. vid assisterad befruktning som har skett i utländsk sjukvård eller i egen regi. Det skulle utredas om föräldraskapet för en partner bör presumeras på liknande sätt som faderskapet för gift man. Det skulle vidare övervägas om det behövs åtgärder för att ytterligare förbättra möjligheterna för barn som kommer till genom assisterad befruktning med donerade spermier eller ägg att få kännedom om sitt biologiska ursprung (dir. 2005:115).

Utredningen överlämnades till regeringen i januari 2007. Det har gått mer än fyra år sedan dess och behovet att genomföra utredningens förslag till lagändringar har blivit alltmer uppenbart. Förslaget innebär följande:

Bestämmelserna om föräldraskap för en kvinna ska ändras och även omfattas assisterad befruktning som sker utanför tillämpningsområdet av 6 och 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m., t.ex. vid behandling utomlands eller insemination i egen regi. Av detta följer att det inte ska fastställas något faderskap för spermiegivaren i dessa fall.

Den kvinna som är moderns registrerade partner ska automatiskt anses vara barnets förälder och bestämmelse om föräldraskap för moderns partner (föräldraskapspresumtion) motsvarande den nuvarande faderskapspresumtionen ska införas.

Föräldraskapspresumtionen ska kunna hävas om det med hänsyn till samtliga omständigheter inte är sannolikt att barnet avlats genom en insemination eller befruktning utanför moderns kropp som partnern har samtyckt till. Godkänner moderns partner skriftligen en mans bekräftelse av faderskapet i ett sådant fall och har bestämmelserna om bekräftelse av faderskap iakttagits ska det anses fastställt att moderns partner inte är barnets förälder. Modern ska i dessa fall skriftligen godkänna bekräftelsen.

Är modern sambo med en kvinna ska föräldraskapet fastställas genom bekräftelse eller dom på samma sätt som sker idag när barnet tillkommit genom assisterad befruktning som skett inom svensk hälso- och sjukvård.

Partnerskap har numera ersatts med könsneutralt äktenskap men samma resonemang bör gälla för könsneutralt äktenskap. Riksdagen bör ge regeringen tillkänna om behovet att göra ovanstående lagändring.

Fel! Okänt namn

Barns rätt till information om sitt biologiska ursprung

Ovanstående utredning inrymmer dessutom ett förslag om att det ska införas en bestämmelse i föräldrabalken som tydliggör att det är föräldrarna som har ansvaret för att upplysa barnet om att det har tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier eller ägg. Det ska vidare införas en bestämmelse i föräldrabalken om att barn som tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier eller ägg har rätt till den information om sitt genetiska ursprung som är tillgänglig.

Det här förslaget till förtydligande i lagen är angeläget eftersom det i olika studier visat sig att många föräldrar inte berättar för barnen att de tillkommit genom insemination. En del föräldrar säger att de ska berätta vid ett senare tillfälle. Några gör det, andra inte. Ett av skälen till att föräldrarna inte talar om sanningen är att de tycker det är svårt. Samtidigt händer det att föräldrarna berättar för andra om inseminationen oavsett om de tänker berätta om den för barnet eller inte. Mot bakgrund av ovanstående anser jag att det förslag utredningen om föräldraskap framlagt i denna fråga bör förverkligas, vilket riksdagen bör ge regeringen tillkänna.

Ensamståendeinsemination

Ensamståendeadoption är tillåten i Sverige om adoptionen är till fördel för barnet. Bedömning ska göras av två socialsekreterare. Syftet är att ge barnet garantier för en trygg uppväxt med ett bra nätverk som stöd åt den ensamstående föräldern.

I juni 2005 antog riksdagen en lag som möjliggör för lesbiska par att få tillgång till donatorinsemination (2006:351). Ensamstående får däremot inte insemineras i Sverige, vilket lett till att ett växande antal kvinnor nu låter sig insemineras främst i Danmark men också i andra länder i Europa. Därmed får barnen inte samma möjlighet som barn födda efter insemination i Sverige, nämligen att söka sitt biologiska ursprung när de blivit myndiga. Enligt uppgift gör man på en del håll en bedömning av kvinnans möjlighet att ge barnet en god uppväxt men inte överallt. De uppföljningar som gjorts av barn som vuxit upp med en förälder efter insemination visar dock att dessa barn får en bra uppväxt.

Mot bakgrund av ovanstående finns inga skäl mot att ge ensamstående kvinnor möjlighet till insemination i Sverige. Förmågan att ge ett barn kärlek, trygghet, omsorg och respekt sitter inte i en persons sexuella läggning eller att man lever i ett parförhållande utan i individens individuella förmåga att vara en bra förälder. De allra flesta ensamstående kvinnor som väljer att skaffa barn på egen hand har tänkt igenom frågan mycket noggrant och förutsättningarna för att de ska bli bra föräldrar är goda.

De lagrum som behöver ändras är 6 kap. Insemination i lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. Det gäller 1 §, 3 § och 5 §. Lydelsen skulle kunna bli så här:

1 § Insemination får utföras om kvinnan är gift, sambo eller ensamstående. För insemination i parförhållande krävs skriftligt samtycke av maken eller sambon. För ensamståendeinsemination krävs donators skriftliga avsägelse till faderskapet.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i detta kapitel sägs om make också gäller registrerad partner.

3 § Vid insemination som avses i 2 § skall läkaren pröva om det med hänsyn till makarnas, sambornas eller den ensamstående kvinnans medicinska, psykologiska eller sociala förhållanden är lämpligt att inseminationen äger rum. Inseminationen får utföras endast om det kan antas att det blivande barnet kommer att växa upp under goda förhållanden. Vägras insemination, får makarna, samborna eller den ensamstående kvinnan begära att Socialstyrelsen prövar frågan.

5 § Den som har avlats genom insemination med spermier från en man som kvinnan inte är gift eller sambo med eller fötts av ensamstående kvinna efter insemination har, om han eller hon uppnått tillräcklig mognad, rätt att ta del av de uppgifter om givaren som antecknats i sjukhusets särskilda journal.

Har någon anledning att anta att han eller hon avlats genom sådan insemination, är socialnämnden skyldig att på begäran hjälpa denne att ta reda på om det finns några uppgifter antecknade i en särskild journal.

Utöver detta kan det behövas konsekvensändringar i lagen (2006:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader.

Mot bakgrund av ovanstående anser jag att riksdagen bör ge regeringen tillkänna att ensamståendeinsemination bör tillåtas i Sverige och att nödvändiga ändringar i lagstiftningen bör genomföras.

Transsexuella och övriga personer med identitetsstörningar

Socialstyrelsen har utrett samhällets vård- och stödinsatser för transsexuella personer. Mycket som behöver göras kan Socialstyrelsen arbeta vidare med själv men det behövs dessutom ändring i lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, i steriliseringslagen (1972:119) och i förordningen (2009:1243) med instruktion för Socialstyrelsen. Rent konkret innebär det att kravet på att man ska vara ogift för att byta könstillhörighet ska tas bort liksom kravet på att man ska vara steriliserad. Utländska medborgare ska kunna beviljas ändrad könstillhörighet om han eller hon varit bosatt i minst ett år i Sverige. Socialstyrelsens utredning skickades på remiss till 101 remissinstanser. Svar inkom från 77 remissinstanser, därtill skickade ett antal enskilda personer och organisationer sina synpunkter. Sammantaget bedömdes att det finns ett generellt stöd för förslagen i utredningen. Socialstyrelsen överlämnade 2011-05-30 utredningen med lagförslagen till regeringen. Jag anser att lagförslagen bör genomföras och att riksdagen bör ge regeringen detta tillkänna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 5 oktober 2011

Barbro Westerholm (FP)